

Kvinnor i en patriarkal stat

En uppsats om kvinnors politiska representation i Turkiet

Hanna Holmäng

Abstract

Föreliggande uppsats syftar till att förklara den kvinnliga underrepresentationen i det turkiska parlamentet från det tidiga rösträtts- och valbarhetsinförandet 1935 fram till 2011-års parlamentsval. Som teoretiskt ramverk och utgångspunkt används det statsvetenskapliga aktörs- och strukturperspektivet. Efter en teorigenomgång presenteras internationell forskning som tidigare har använts för att förklara kvinnlig underrepresentation inom politiken och som ska användas i analysen för att praktiskt kunna tillämpa teorin i fallet Turkiet. I analysen studeras sedan socioekonomiska -, kulturella - och politiska strukturer i det turkiska samhället samt kvinnoorganisationernas strategier och partiernas tillvägagångssätt som förklaring till den låga kvinnorepresentationen.

Slutligen konstateras att trots att de legala barriärerna togs bort på 1930-talet så finns det många anledningar till varför den kvinnliga representationen inte är och har varit högre. Som förklaring lyfts fram diverse strukturella faktorer såsom en låg förvärvsfrekvens bland kvinnor, patriarkala traditioner, perioder av auktoritärt styre men också faktorer kopplade till aktörerna, däribland partiernas ovilja att placera kvinnor på valbarplats, avsaknaden av suffragettrörelser samt splittringar och bristande autonomi hos kvinnoorganisationerna.

Nyckelord: Turkiet, aktörer, strukturer, kvinnliga parlamentariker, jämställdhet

Antal ord: 8872

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
2	Teori och diskurs.....	3
2.1	Aktörs- och strukturperspektivet	3
2.1.1	Aktörer: begreppsdefinition och teori.....	3
2.1.2	Aktörer i uppsatsen	4
2.1.3	Strukturer: begreppsdefinition och teori.....	6
2.1.4	Strukturer i uppsatsen	6
3	Metod och material	10
4	Ämnesbehandling och analys.....	12
4.1	Kvinnorepresentationen i Turkiet 1923-2011.....	12
4.2	Förklaringar till kvinnorepresentationens variation	16
4.2.1	Strukturer som förklaring?.....	16
4.2.2	Aktörer som förklaring?	19
5	Avslutning och diskussion	23
6	Referenser	25
7	Bilaga.....	28

1 Inledning

Kvinnor utgör hälften av jordens befolkning. Om den rumsliga variationen skulle vara slumpmässig skulle de, allt annat lika, uppta ungefär hälften av världens parlamentsplatser. Idag är de emellertid underrepresenterade i den politiska sfären, något som indikerar att det sannolikt finns externa faktorer som påverkar den rekryterings- och valbarhetsprocess som sker till de politiska organen. Lika maktfördelning, jämställdhet inom politiska samt beslutsfattande organ torde vara fundamentalt för en optimalt fungerande demokrati (se bl.a. Arat 1989; Paxton 1997; Wide 2006)

I uppsatsen står Turkiet i centrum. Få känner till att det muslimska och auktoritära Turkiet införde kvinnlig valbarhet och rösträtt redan på 1930-talet. Detta skedde utan inflytande och påtryckningar av kvinnoaktivister och organisationer, utan var ett steg i den modernisering och de europeiska närmande som leddes av presidenten och grundaren Mustafa Kemal Atatürk (1923-38) efter det Osmanska rikets sönderfall (Bennett 2010: 110-120).

Turkisk politik har dock sedan dess varit en manlig arena med låg kvinnlig representation. På senare år har emellertid ansträngningar gjorts för att rätta till snedfördelningen inom politiken (se bl.a. Karlsson 2007; Hammargren 2011) Vad är det egentligen som har hindrat den kvinnliga politiska representationen från att ha utvecklas? Genom att studera det turkiska samhället i termer av samhällsstrukturer och handlande aktörer avser jag söka svar på frågan.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att studera och förklara den låga politiska kvinnorepresentationen i det turkiska parlamentet, från 1935 fram till idag, genom att utgå från ett aktörs- och strukturperspektiv. Med politisk representation avser jag främst antalet kvinnliga ledamöter i parlamentet, något som dock kräver en granskning på parti- och gräsrotsnivå.

Problemformuleringen bottenar i det faktum att Turkiet infört rösträtt och full kvinnlig valbarhet tidigare än flera europeiska länder och först bland samtliga muslimska länder men trots detta har en låg kvinnlig representation i parlamentet (se Arat 1989; Keskin 1997; Svenska Dagbladet 2005 mfl.)

Frågeställningen är empirisk med en deskriptiv och analytisk ansats och lyder enligt följande:

- Hur kan den låga kvinnorepresentationen i det turkiska parlamentet 1935-2011 förklaras utifrån ett aktörs- och strukturperspektiv?

I uppsatsen fokuserar jag främst på den låga kvinnorepresentationen och varför den *inte* har ökat över tid. Det sker visserligen en mindre procentuell *förändring* över tid men denna kommer inte att analyseras i större utsträckning. Analysen lyfter fram existerande aktörer och avsaknaden av suffragetrörelser samt betonar hur de socio- ekonomiska, politiska och kulturella strukturer som återfinns kan förklara varför kvinnorepresentationen i parlamentet *inte* är och har varit högre under den för studien aktuella tidsperioden.

2 Teori och diskurs

I detta kapitel presenteras uppsatsens teoretiska ramverk vars syfte är att förklara hur variationen och underrepresentationen av kvinnor i det turkiska parlamentet kan förstås. Inledningsvis följer en kort introduktion av aktörs- och strukturperspektivet – som kan ses som en slags tankemässig abstraktion av verkligheten – samt en teori- och begreppsdefinition av aktörer respektive strukturer. Härfter följer den för uppsatsen relevanta forskningen som används för att praktiskt tillämpa och ”pröva giltigheten” av teorin i uppsatsen.

2.1 Aktörs- och strukturperspektivet

Jag har valt att utgå från en aktör- och strukturansats i min analys. Aktörer och strukturer är centrala begrepp inom statsvetenskaplig teori och förefaller mig relevanta för att besvara min frågeställning om den låga kvinnliga politiska representationen i Turkiet. Inom aktörs- och strukturperspektivet betonas samspelet och det ömsesidiga beroendet mellan aktörer och strukturer. Hänsyn tas till de enskilda aktörernas individuella handlande, som ju sker inom ramen för de strukturer som bygger upp samhällssystemet. Den teoretiska utmaningen för en analys om maktutövning och maktstruktur är att ta hänsyn till både de aktörorienterade och de strukturorienterade aspekterna – *samtidigt*. Om man lyckas kombinera och balansera dessa ansatser har man funnit en operationaliserbar förbindelse teori (Rothstein 1988:27–40, Lundquist 1984:1–22).

2.1.1 Aktörer: begreppsdefinition och teori

En aktör är alltid den handlande enheten i det som studeras. Aktören har medvetenhet och förmåga till handling. Detta implicerar att vi talar om en individ men inom statsvetenskapen är studier av stora organisationer många gånger av större intresse (Lundquist 1984:4). Då det inom kollektiva aktörer finns individer som handlar i deras namn kan det dock vara svårt att åtskilja individuellt respektive kollektivt aktörskap. En organisation kan vidare ses som en enhet inriktad på tillväxt och överlevnad – monolitisk – respektive en koalition av individer eller grupper med skilda intressen och målsättningar (Johnson 2001:99).

Inom aktörsteorin är aktörernas (individer och organisationers) *autonomi* ett fundamentalt problem som har djupa rötter i statsvetenskaplig tradition. Med autonomi avses här, enligt Lennart Lundquist (1984:1) både handlingsförmåga

och handlingsutrymme hos aktören, något som Björn Johnson (2001:100) definierar som "en möjlighet att handla annorlunda". Autonomiproblemet, som uppträder på alla analysnivåer, leder till en omfattande autonomianalys som ger utrymme för en rad disparata riktningar, allt från determinism där allt anses förutbestämt, till voluntarism, där människan anses vara en suverän varelse. I denna uppsats väljer jag en medelväg och antar att "graden av autonomi i varje situation beror på relationen mellan aktörernas egenskaper och strukturernas sammansättning" (Lundquist 1984:2-8). Aktörernas uppfattningar och preferenser påverkas således av strukturerna som i sin tur är skapade av aktörerna. Vidare kan inte strukturer existera utan att aktörer bär upp dem (Johnson 2001:102). Detta grundläggande autonomiproblem inom aktörs- strukturansatsen kallas av Berger (1969:118) för en *social paradox* som han formulerar i följande allegori: "Vår fångenskaps murar fanns innan vi uppträdde på scenen, men de byggs ständigt om av oss själva" (Berger 1969:112).

2.1.2 Aktörer i uppsatsen

Jag har valt att fokusera på två *kollektiva* aktörer: *partier* respektive *kvinnorörelsen*, som omfattar formella och informella organisationer.

I uppsatsen betraktas partierna och organisationerna som enheter, fokuserade på tillväxt och överlevnad där styrelsen eller partiledningen utgör den rationella aktören. (se Lundquist 1984:6 samt Wide 2006:26). Enskilda individer antas i uppsatsen inte ensamma kunna ha inflytande över den kvinnliga representationen i parlamentet, även om de med största sannolikhet kan åstadkomma förändringar i attityder inom sitt parti eller inom sin organisation genom att exempelvis via motioner bidra till opinionsbildning (Wide 2006:27).

De kvinnliga parlamentariker och ministrar som figurerat i den turkiska politiken har traditionellt varit styrda av sin partitillhörighet och sina manliga kollegor varför det enskilda handlingsutrymmet har varit begränsat om än inte försumbart. De kan emellertid tänkas ha utgjort viktiga förebilder för andra kvinnliga politiker och genom sin maktställning arbetat för kvinnliga rättigheter och ett ökat kvinnligt politiskt deltagande (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:462; Wide 2006:27).

Partier

Partierna anses många gånger vara nödvändiga för den representativa demokratis existens och legitimitet. (Erlingsson & Brommesson 2010:131). De spelar en avgörande roll i sammansättningen av parlamentet genom deras totala makt över nominering av kandidater inför val och benämns ofta som *gate-keepers* när det gäller vem som släpps in på den politiska arenan (Kittilson 1997:1). Därmed är partier viktiga aktörer när det gäller att förklara kvinnornas politiska representation (Wide 2006:28). I uppsatsen betraktas de som autonoma men begränsade av givna politiska strukturer som exempelvis valsysteemets utformning (Kittilson 1997:3 & Lundquist 1984:1).

Inom den partiforskning som utgår från *rational choice ansatsen* anses partierna handla strategiskt. Enligt teorin är deras främsta mål röstmaximering, för

att därmed få inkomst, makt och status. Många partiforskare anser att partierna idag är en slags *catch-all* partier som har ett mindre ideologiskt troget och sammanhållet partiprogram än förr. De tycks nu rikta sig till hela väljarkåren i större utsträckning än de tidigare folkrörelserna/masspartierna gjorde (Erlingsson & Brommesson 2010:131–39). Det råder emellertid delade åsikter huruvida partierna enbart ska ses som röstmaximerande och vad i så fall syftet är. Jag väljer att i föreliggande uppsats se partierna som strateger som ständigt måste förhålla sig till varandra men antar här att de förutom röstsökande kan vara så kallat *policy-sökande* i vissa frågor. Detta innebär att vissa frågor inte enbart betraktas som viktiga för att attrahera väljare utan också anses som viktiga av exempelvis ideologiska och programrealiserande skäl. Det blir därför relevant att studera huruvida partierna är röstsökande och därmed ser kvinnorna endast som väljare och/eller om de är *policy-sökande* och kvinnorepresentationen ses som en viktig fråga med ett egenvärde (Wide 2006:29–31).

Även eventuell könskvotering (formell såväl som informell) på partinivå är av intresse i kommande analys. De partier som tillämpar könskvotering blir allt fler då dessa genom attitydförändringar och i kampen om de kvinnliga väljarna måste förhålla sig till övriga partier och därmed kan en eventuell ”smittoeffekt” uppstå (Kittilson 1997:5 & Wide 2006:31).

Kvinnorörelser

En *kvinnorörelse* är en frivillig sammanslutning (formella organisationer såväl som löst sammanhållna grupperingar) där medlemmarna genom sitt kollektiva handlande arbetar mot kvinnligt förtryck i samhället, ibland med särskilt fokus på underrepresentationen inom politiken. Redan i slutet av artonhundratalet tog kvinnorörelserna i Storbritannien och USA fart men det var inte förrän efter andra världskriget som kvinnorevolutionen i Afrika, Asien och Latinamerika startade. Den amerikanska och europeiska kvinnorörelsen har vid flera tillfällen blivit kritiserad för dess oförmåga att förstå de senare kvinnorevolutionernas specifika problem som ju uppträder i en annan kulturell kontext än den västerländska. Man har emellertid upprättat ett omfattande internationellt samarbete och FN höll mellan år 1975-85 fyra världsomfattande kvinnokonferenser (Beckwith 2007:314). Kvinnorörelsens sammanslutningar är liksom partierna betydelsefulla aktörer på den politiska arenan. I de flesta fall ses de individuella medlemmarna som nyttomaximerande individer, men kvinnorörelsens grupper kan ibland betraktas som ”rationella aktörer” (Wide 2006:32).

Karen Beckwith (Beckwith 2007:312–338) diskuterar kvinnorörelsen i strategiska dimensioner i termer av bland annat (1) autonom vs statlig inblandning (eg. *autonomy vs state involvement*) och (2) integration vs separation (eg. *separatists vs coalitional stances*) Jag kommer att titta närmare på huruvida kvinnorörelsen är autonom eller inte (framförallt dess relation till de politiska partierna). En rörelse som inte är autonom – exempelvis ett partis kvinnoorganisation eller kvinnogrupper inom organisationer – anses inte ha samma möjlighet att påverka politiken som autonoma sammanslutningar. Detta beror på att kvinnornas åsikter i stor utsträckning underordnas den större gruppens (Beckwith 2007:312–338 och Wide 2006:35).

Vidare studerar jag om kvinnorörelsen använder sig av integration eller separation som strategi för att vinna gehör för sina åsikter. Integrerade grupper arbetar via partipolitiken för att åstadkomma förbättringar för kvinnor. De samarbetar med partierna och påtryckningarna sker *inom* partierna till skillnad från separatistiska grupper som utövar påtryckningar *utifrån*. De senare vänder sig mot de konventionella politiska organisationerna som de anser är en del av den patriarkala samhällsstrukturen och omöjliggör utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle (Wide 2006: 31,184).

2.1.3 Strukturer: begreppsdefinition och teori

Strukturbegreppet handlar, väldigt abstrakt, om mönster med en viss varaktighet (Rothstein 1988:28). Med strukturer avser jag här *samhällsstrukturer*, det vill säga mönster mellan aktörer som sedda i ett tidsperspektiv utgör *samhällsprocesser*. De senare analyseras med hjälp av *utvecklingsteori* som ser till samhällets linjära eller cykliska utveckling över långa tidsperioder samt vilka krafter som styr utvecklingens förlopp. Jag kommer fortsättningsvis precisera samhällsstrukturer och inte ägna mig åt varken utvecklingsteori eller samhällsprocesser i denna teorigenomgång men vill betona att samhällsprocessen ska ses som dynamisk och att strukturer därför inte kan förstås utan processer, vilka i sin tur kräver en utvecklingsteori (Lundquist 1984:3).

Samhällsstrukturer kan indelas i beteende- respektive idéstrukturer. Beteendestrukturer uppstår som ett resultat av aktörers individuella eller kollektiva handlande. Idéstrukturen i sin tur utgörs av allehanda normer och verklighetsuppfattningar. Dessa två former, som alltid uppträder tillsammans och i en mängd substrukturer, påverkar varandra ömsesidigt. Idéstrukturerna påverkar aktörers handlande och beteendestrukturerna sätter gränser för idéerna. Beteende- och idéstrukturerna har ett innehåll, men innehållsdimensionen saknar fast indelning (Johnson 2001:101).

Lundquist (Lundquist 1984:4) väljer att skapa tre analytiska innehållskategorier enligt följande: *Politisk struktur*, *ekonomisk struktur* och *social struktur*. *Politisk struktur* avser här ”den auktoritativa fördelningen av värden för ett samhälle”, *ekonomisk struktur* omfattar ”produktion och distribution av varor och tjänster” slutligen beskrivs *social struktur* som ”ett slags residual omfattande alla övriga mänskliga relationer såsom familje- och kulturmönster” (Lundquist 1988:4). Ovannämnda innehållskategorier kan komma att överlappa varandra, varför en handling eller en idé kan ses som ekonomisk, politisk och social samtidigt. Samhällsstrukturerna kan därmed ses som politologins ”osynliga värld” – liknande naturvetenskapens lagar – som påverkar aktörers attityder, beteenden och handlingar (Johnson 2001:101)

2.1.4 Strukturer i uppsatsen

Strukturansatser används ofta för att förklara och analysera kvinnors politiska deltagande, så även i denna uppsats, där jag ser strukturer som trögföränderliga

mönster i samhället som jag ordnar i tre sektioner för att göra arbetet lättöverskådligt. Strukturerna ses som *politiska*, *socioekonomiska* och *kulturella*, en kategorisering som följer Kenworthy och Malami (Kenworthy & Malami 1999:236–268) omfattande undersökning av den parlamentariska kvinnorepresentationen i 146 länder.

Politiska faktorer

Flera studier har visat att valsystemet har starkt inflytande på antalet kvinnliga parlamentariker. Partilistor med proportionell representation tenderar att ge en högre kvinnorepresentation än majoritetsvals system (Caul 1999:79–98, Paxton 2003:87–114, Oakes & Almqvist 1993:71–81). Partier i proportionella vals system har benägenhet att placera kvinnor på partilistan för att balansera listan och attrahera fler väljare. Risken att ifrågasätta en kvinnlig kandidat upplevs också minska när hon är del av en grupp istället för en ensam kandidat (Caul 1999:79–98). Det är dock värt att notera att kvinnliga kandidater inte alltid hamnar på valbar plats utan ibland får så kallade ”prydadsplatser”, något som indikerar att kvinnorna anses viktiga främst som väljare (Wide 2006:30–31).

Vidare finns det forskning som talar för att stater med många partier gynnar kvinnorepresentationen. Dessa tenderar att ha mindre internkontroll och strävar ofta efter att representera ett brett spektra av intressegrupper, kvinnor och minoritetsgrupper. I de fall där det finns många platser till parlamentet i förhållande till väljarna tenderar konkurrensen att vara lägre, något som ökar sannolikheten till högre kvinnlig representation (Oakes & Almqvist 1993:71–81).

Könskvotering på nationell- eller partinivå kan ses som en av de viktigaste formella reglerna för en jämnare fördelning av platserna i parlamentet. Proportionellt vals system är den mest gynnsamma kontexten för könskvotering (Wide 2006:182–183). Det finns även andra politiska faktorer som spelar in, exempelvis politisk ideologi där vänsterorienterade partier generellt anses öka antalet kvinnliga delegater. Teorin om att grad av demokratisering korrelerar med kvinnligt deltagande är också vanligt förekommande. (Paxton 2003:87–114). Enligt flera undersökningar finns ett samband som talar för att ju längre ett land har haft kvinnlig rösträtt, kvinnlig valbarhet och kvinnliga parlamentariker desto högre är kvinnorepresentationen i parlamentet, något som Wide liknar vid en ”inkubationstid” för att generera ”attitydförändringar som påverkar kvinnors politiska deltagande och partiernas beredvillighet att placera kvinnor på valbar plats inför valen” (Wide 2006:70,183; Kenworthy & Malami 1999:237–38).

Socioekonomiska faktorer

Antalet förvärvsarbetande kvinnor är oftast högre i välutvecklade samhällen än i samhällen med en traditionell struktur (Wide 2006:24). Kvinnor som arbetar utanför hemmet tycks vara mer aktiva inom politiken, både som väljare och valda (Kenworthy & Malami 1999:240–241). Genom förvärvsarbetet förbättras många gånger den kvinnliga kandidatens självförtroende, kontaktnätet breddas och det ekonomiska oberoendet ökar. Anslutning till exempelvis fackföreningar skapar goda möjligheter för ett utökat engagemang inom politiken. (Wide 2006:24–25).

Politiska tjänstemän är många gånger välutbildade med åtråvärda yrkesposter och de tenderar att vara överrepresenterade i parlamentet jämfört med

deras antal i befolkningen. Generellt sägs det att ju större andel kvinnor med universitetsexamen desto större antal kvinnor kan vi förvänta oss bland parlamentarikerna (Kenworthy & Malami 1999:240–241). Även det kvinnliga valdeltagandet visar ett positivt samband mellan utbildning och förvärvsfrekvens. Det faktum att det kvinnliga valdeltagandet ökar är viktigt såtillvida att kvinnliga väljare i större utsträckning än män röstar på kvinnliga kandidater (Wide 2006:24–25).

Ett lågt fruktsamhetstal samt delat föräldraansvar för barnen har visat sig vara positivt för det kvinnliga politiska deltagandet då det sannolikt finns mer tid att ägna sig åt politiska uppdrag och styrelseposter (Wide 2006:31). Vidare råder det delade meningar om huruvida ojämlikhet i den politiska sfären och landets ekonomiska utveckling hänger samman. Enligt Oakes & Almqvists (1993:71–81) och Paxtons (1997) omfattande analyser fanns inga indicier på att ett den nationella ekonomiska utvecklingen skulle vara relaterad till ojämna könsfördelning i den politiska representationen. Detta fastslås även i Kenworthy & Malamis analys (1999:254). Det är emellertid inte uteslutet att ett land med en god ekonomi kan lägga mindre fokus på ekonomiska ärenden och därmed rikta större uppmärksamhet mot jämlikhet i den politiska sfären, inte minst bland väljarna. Likväl kan det finnas indirekta effekter av ekonomisk utveckling som exempelvis urbanisering, ökad kvinnlig förvärvsfrekvens och utbildningsgrad (Kenworthy & Malami 1999:241).

Kulturella faktorer

En viktig faktor för att kvinnor ska få rättvis politisk representation i ett land är att det finns liberala attityder till kvinnans roll inom politiken. Detta oavsett om kvinnorna når socioekonomiska framgångar eller hur strukturen av det politiska systemet i ett samhälle ser ut (Kenworthy & Malami 1999:241). Attityder, kulturella normer och åsikter om kvinnans roll och befattningar i ett samhälle kan starkt påverka och begränsa kvinnornas tillgång till politisk makt och politisk integration (Paxton 2003: 87-114). Likaså kan religiösa trossatser spela en viktig roll i skapandet av inställningar gentemot kvinnans roll i politiken (Kenworthy & Malami 1999:244). Vissa religioner utmärks av en mer traditionell kvinnosyn, bland annat islam, katolicism och ortodox kristendom, som alla förespråkar en roll för kvinnor med bas inom familjen, i jämförelse med exempelvis protestantism. Det viktiga är emellertid inte bara vilken religion som dominerar utan också graden av religionens styrka (Wide 2006:23–27).

En annan svårighet är att skilja religionens effekt från andra traditioner och värderingar i ett samhälle. Ofta är religionen tätt sammanflätad med andra seder och bruk och länkar samman den kulturella struktur som präglar ett land. Ofta sammanfaller dessutom religioner med andra strukturella kännetecken i ett område som exempelvis den socioekonomiska utvecklingen. Exempel på detta är de protestantiska länderna i det ekonomiskt utvecklade Nordeuropa samtidigt som de muslimska länderna i Mellanöstern och Nordafrika karaktäriseras av en mer ojämlik välfärd och svagare ekonomisk tillväxt (Wide 2006:23). När den socioekonomiska strukturen utvecklas så brukar samhället neutraliseras vad gäller trosfrågor, vilket ofta innebär att religionens betydelse i det politiska, sociala och det individuella livet minskar. Som en konsekvens av detta brukar traditionella

värderingar försvagas och kvinnornas jämställdhet kan öka och deras villkor förbättras även i det politiska livet (Wide 2006:23–24).

3 Metod och material

Efter beskrivningen i föregående kapitel av den teori och diskurs som utgör bakgrunden för hur variationen i kvinnorepresentationen kan förstås så följer nedan en redogörelse för hur insikten i det empiriska problemet ska uppnås. Jag har också valt att reflektera över det material som använts i uppsatsen.

Uppsatsen är utformad som en fallstudie och jag avser med denna studera de oberoende variabelernas effekt på den nominella kvinnorepresentationen. Syftet med fallstudien är att söka detaljerade kunskaper om aktörer och strukturer i det turkiska samhället och därigenom undersöka mitt valda fall ”på djupet” (Esaiasson et al 2007:121–122). Denna kvalitativa metod syftar också till att åstadkomma en helhetsbeskrivning genom att belysa mekanismer och skeenden som den kvantitativa analysen inte kan redogöra för. Metoden testas vidare om resultaten av statistiska analyser och teoretiska förklaringar kan tillämpas i verkligheten, det vill säga användas på ett empiriskt material. Detta gör att uppsatsen i viss utsträckning kan betraktas som en förklarande studie av *teoriprovande* karaktär. Jag skulle emellertid framförallt beskriva den som *teorikonsumerande* då den fokuserar på ett enskilt fall som ska förklaras med hjälp av befintliga förklaringsfaktorer och teorier. (Wide 2006:58 samt Esaiasson et al 2007:99).

Jag har valt att studera kvinnorepresentationen i det turkiska parlamentet från rösträtts- och valbarhetsinförandet till idag. Detta motiveras genom att tillgången av material är god under den valda tidsperioden och att strukturer förändras långsamt och bör, som tidigare nämnts, ses i ett tidsperspektiv. Det faktum att Turkiet har en genomgående låg kvinnlig representation i parlamentet gör att jämförelser över tid inte blir lika relevanta som i de länder som har en hög kvinnorepresentation i slutet av perioden. Detta gör att den jämförande delen i uppsatsen i stor utsträckning åsidosätts, något som emellertid inte hindrar att den använda allmängiltiga teoretiska modellen i uppsatsen tillämpas på andra länder. Studien kan i sin tur komma att utgöra en god grund för eventuella framtida komparativa studier där både likheter – och olikheter – med andra länder kan påvisas.

Tidigare studier med liknande tema har ibland haft samma teoretiska ingångar men annat datamaterial. Här kan nämnas Jessica Wides avhandling från 2006, *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv – nationell och lokal nivå*. I Wides mycket omfattande undersökning om nationell och lokal kvinnorepresentation i världen genomför hon bland annat ett antal kvalitativa fallstudier om kvinnlig representation i några europeiska länder. Avhandlingen och då framförallt de tidigare nämnda fallstudierna har använts som en viktig referens och stor inspirationskälla till denna uppsats. De många artiklar och böcker om den turkiska kvinnorepresentationen som har använts i denna uppsats har haft samma datamaterial men inte samma teoretiska ingångar, det vill säga

fokus på både aktörer *och* strukturer. Detta gör att valet av teori och fall känns intressant, utvecklande och till viss grad nyskapande även om jag inte tror att uppsatsen kommer ”överbrygga en lucka i tidigare forskning” (Hinnfors 2006:48). Statistiken över kvinnorepresentationen i det turkiska parlamentet – som här utgör den beroende variabeln - kommer framförallt från sammanställningar gjorda av andra forskare men även lättillgängliga statistiska databaser har använts. Vidare har utgångspunkten i analysen varit att använda tidigare forskning och kvalitativa sekundärkällor. Mitt mål har av källkritiska skäl varit att analysera materialet från flera källor för att eftersträva en god validitet i analysen och tydliggöra samt styrka slutsatserna (Wide 2006: 172-73).

Materialet som används kommer från vetenskapliga artiklar, dagstidningar samt relevant facklitteratur inom ämnet. De flesta av artiklarna är publicerade och granskade i vetenskapliga tidsskrifter vilket talar för en sanningsenlig och förhoppningsvis nyanserad bild av utvecklingen av den turkiska politiken. Särskilt de händelser och företeelser som är kritiska för uppsatsens analys har jag strävat efter att kontrollera, så långt det varit möjligt, med hjälp av så många oberoende källor som möjligt för att kunna dra säkra slutsatser.

För att kartlägga den senaste tidens politiska utveckling i Turkiet har jag även använt mig av tidningsartiklar då det av naturliga själv inte finns vetenskaplig litteratur som täcker de mest aktuella händelserna. Detta gäller särskilt den politiska utvecklingen i landet efter valet 2011. Även när det gäller valet av tidningsartiklar har jag strävat efter att få viktig information bekräftad från flera källor för att säkerställa ett korrekt återgivet händelseförlopp och möjliggöra en rättvisande analys.

4 Ämnesbehandling och analys

I detta kapitel sker resultatredovisningen. Denna inleds med en historisk redogörelse där relevant fakta angående kvinnorepresentationens utveckling presenteras. Härfter följer en analys av materialet med hjälp av frågeställningen som presenterades inledningsvis och de analysverktyg som introducerats i teoriavsnittet. Analysavsnittet är uppdelat i två delar: ”Strukturer som förklaring” där de politiska, socio- ekonomiska och kulturella kategoriseringarna återkommer samt ”Aktörer som förklaring” där partiernas roll och kvinnorörelsens strategiska dimensioner diskuteras.

4.1 Kvinnorepresentationen i Turkiet 1923-2011

Kemal Atatürk och könsreformer: kvinnor släpps in på den politiska arenan

År 1923 grundades nuvarande Turkiet i spillrorna av det Ottomanska riket (Bennet 2010:114). Grundarna av republiken, under ledning av landets första president Mustafa Kemal Atatürk (1923-38) avsåg att etablera ett liberalt, västerländskt samhälle, såväl sekulärt som demokratiskt (Arat 1996:241–243). Samhället var dock långt ifrån demokratiskt i den enpartistat som varade fram till 1946 (Arat 1996:241–243; Graham- Brown 2001:24–26).

Atatürks regering antog år 1926 den schweiziska lagkoden och därmed hade de islamiska lagarna (Shari’ah), som varit en viktig del i det Ottomanska rikets lagstiftning, inte längre legal status (Bennet 2010:122). Atatürk bestämde vid Turkiets grundande att män och kvinnor skulle vara jämställda, något som enligt honom karakteriserade en modern stat (Graham- Brown 2001:24–26). Atatürk såg utbildning som en nyckel till nationell framgång och han gjorde mycket för att främja utbildning bland både kvinnor och män (Bennet 2010: 125). År 1926 avskaffades månggifte och man erkände rätten till skilsmässa för båda parter samt lika arvsrätt. Straffrätten som infördes (inspirerad av den italienska från 1889) var emellertid långt ifrån jämställd. Enligt denna hade mannen äganderätten till kvinnans kropp och våldtäkt inom äktenskapet var inte straffbelagt (Karlsson 2007).

År 1930 fick kvinnorna rösträtt och valbarhet på lokal nivå för att sedan år 1935 kunna väljas till parlamentarisk nivå (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:462). År 1935 utsågs 18 kvinnor till reserverade platser i det turkiska parlamentet (4.5 procent). Turkiet var då det land i Europa, näst efter Finland, som hade den högsta kvinnorepresentationen i parlamentet. Under enpartieran år 1935-46 kom sedan

mellan 3 till 4.5 procent av parlamentarikerna att vara kvinnor (Bennet 2010: 114).

Kvinnornas aktivism utanför staten bekämpades emellertid. När de försökte upprätta ”Women’s People’s Party” 1923 förbjöds partiet. Istället uppmuntrades de av ledarna för Republican People’s Party (RPP), det enda tillåtna partiet, att grunda Turkish Women’s Federation under statligt förmyndarskap. Redan år 1935 tvingades emellertid kvinnoförbundet att upplösas då de inte ansågs förhålla sig till de statliga direktiven. (Arat 1996:241–243). Kvinnoorganisationerna var begränsade till symboliska officiella organisationer och deras arbete influerade enbart en liten del av samhället. De flesta kvinnor, som var fattiga och bodde utanför de stora städerna, nåddes inte av förändringarna i lagen eller de nya utbildnings- och arbetstillfällena som skapades. (Graham- Brown 2001:24–26)

Flerpartisystem: Regression

Efter introduktionen av flerpartisystemet år 1950 sjönk antalet kvinnliga parlamentariker. Den tidigare symboliska funktionen av kvinnans parlamentariska representation försvann och antalet kvinnor i det turkiska parlamentet sjönk till 0.62 procent i valet 1950. Mellan 1950 och 1977 var det högsta andelen kvinnliga parlamentariker 1.77 procent år 1977. De kvinnliga parlamentsledamöterna kom uteslutande från center- högerpartier och center- vänsterpartier (Lermioğlu Yılmaz 2007:43).

När det politiska systemet öppnades upp efter andra världskriget var kvinnorörelsen fortfarande utvecklad. Kvinnoförbunden var mestadels filantropiska och yrkesmässiga sammanslutningar. Deras politiska engagemang var begränsade till vänstergrupper (Arat 1996: 241–243).

Feminism och religiös väckelse på 1980-talet

Det var inte förrän efter 1980-års militärkupp som kuvade de vänsterorienterade organisationerna som nya aktörer – kvinnorörelsen – uppstod. Kvinnor som tidigare varit aktiva i vänsterorganisationer försökte nu göra kvinnors röster hörda och motverka diskrimineringen i det turkiska samhället. Kvinnorörelsen inspirerades av västerländsk feministisk teori och aktivism och av turkisk statlig feminism från 1920 och 1930 – talet med deras arv av lagstiftande som ett signifikant instrument att förändra kvinnors status i Turkiet (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:462).

Kvinnor, de flesta från utbildad medelklass, bildade organisationer som genomförde namninsamlingar och demonstrerade mot kvinnoförtrycket. De arbetade för att synas i dagspressen och publicerade två feministiska tidningar. Ett bibliotek för kvinnor upprättades samt en stiftelse mot kvinnovåld. Kvinnorna som organiserade sig under 1980-talet sökte inte makt och möjligheter genom partier utan valde att organisera sig i små grupper och gå samman i kollektiva kampanjer för att skapa ett mer demokratiskt samhälle (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:462–64).

Kvinnorörelsen var huvudsakligen sekulär och argumenterade för en demokratisk kontext som talade för kvinnors rättigheter. Många muslimer

kämpade emellertid också mot den auktoritära staten varför de sekulära kvinnorna valde att samarbeta med de muslimska. Kvinnorörelsen kom sedermera att spela en viktig roll i den religiösa väckelseprocessen som skedde i samband med den demokratiseringsprocess som nu påbörjades. Tillsammans kämpade muslimska och sekulära kvinnor för politisk liberalisering av den auktoritära staten och ett blomstrande civilsamhälle. Kvinnorörelsen påverkade islamiska grupper och hade demokratisk inverkan på dessa. Bland de äldre kvinnorna som kallade sig själva kemalist feminister betraktades islamiseringen bland feministerna dock som ett hot (Arat 1996:246).

Demokratiska vinster och förluster under 1980 och 1990 - talet

Efter militärkuppen 1980 skapades en ny konstitution av en grupp intellektuella byråkrater som ideologiskt hade nära band till militären. Fackföreningens aktiviteter, pressen, universiteten och frivilliga institutioner begränsades med hänsyftning att avpolitisera samhället. Avpolitiseringen underminerade den traditionella vänster - högerskalan. Politiken ändrade diskurs och gick in i ett nytt paradigm när armen gradvis gav över makten till civilbefolkningen år 1983 (Arat 1994:243).

Valen år 1987 och 1991 bidrog till den demokratiseringsprocess som nu påbörjades i Turkiet. Kvinnorörelsen hjälpte till att öppna upp den auktoritära regimen och spelade en nyckelroll. Man började publicera artiklar om abort, homosexuellas rättigheter och alternativ livsstil i de feministiska tidskrifter som började ges ut. Kvinnorörelsen förespråkade liberalism, individualism och protesterade mot de patriarkala strukturerna som staten skyddade i samhället. Man menade att det privata också var politiskt och protesterade mot civilrätten som fortfarande tillskrev mannen bestämmanderätt över kvinnan. De flesta av demonstrationerna och politiska aktiviteterna var reaktioner mot den statliga politiken och lagstiftningen (Arat 1994:243).

I valet 1991 blev kvinnofrågor en synlig del i kampanjerna och partiprogrammen för alla partier. Social Democratic People's Party införde en könskvot om 25 procent i samtliga partiorgan och True Path Party i mitten- höger följde efter med en kandidatkvot om 10 procent (Arat 2001:159–61). Det religiösa Welfare Party förändrade sin retorik för att tilltala kvinnor i alla åldrar och samhällsklasser. En stor del av deras valkampanj år 1991 handlade om jämställdhet och våld mot kvinnor. Efter ett decennium av kvinnoaktivism hade politikerna erkänt kvinnor som väljare som kunde tillämpa sina demokratiska rättigheter genom röstning oberoende av män (Lermioğlu Yılmaz 2007:43–45).

Efter valet 1991 bildade Social Democratic People's Party och True Path Party en regeringskoalition med löften om att liberalisera landet och tillsatte en kvinnlig minister ansvarig för kvinnofrågor. Dock blev ministeriet och ministern kritiserade av många feministerna för att vara alltför passiva. Feministerna hade emellertid etablerat ett nätverk inom statskicket och ett omfattande författningstillägg till civilrätten utarbetades som dock inte genomfördes på grund av att ministern fick avgå till följd av hennes påstådda inblandning i ett bedrägeri avseende allmänna fonder. Trots flertalet förbättringar var de kvinnliga fördelarna få på den formella politiska arenan. De kvinnliga kandidaterna var få till antalet

och enbart åtta kvinnor (1.5 procent) valdes in i parlamentet. Därmed var kvinnorepresentationen på samma låga nivå som den alltid hade varit (Arat 1994:242–247; Arat 2001:159–61).

År 1993 valde True Path Party delegaterna, 99.8 procent av dem män, Tansu Çiller till partiordförande och premiärminister. För första gången sedan republikens grundande hade en kvinna blivit vald till premiärminister. Mellan 1996-1997 var hon vice premiärminister och utrikesminister. Hon satt då i en koalition med ett islamiskt parti som tvingades upphöra då militären med sitt stora inflytande befarade att Turkiets sekularism var hotad (Bennet 2010:109–111).

KA-DER (The Association for Support and Training of Women Candidates) etablerades år 1997 i syfte att stärka kvinnliga politiker oavsett ideologi. Antalet kandidater ökade till 4.2 procent i valet 1999 efter KA-DERs omfattande kampanjer, finansierade av bland annat SIDA och stödda av mer än 100 andra NGOs (Lermioğlu Yılmaz 2007:43; Alkan 2009: 45; Arat 2001:159–61; Svenska Dagbladet 2011). Samma år hade även de religiösa och nationalistiska högerpartierna kvinnliga parlamentsledamöter (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:464).

Samarbete mellan kvinnogrupper resulterade i: 1. författningsdomstolens avskaffande av artikel 159 i civilrätten som stipulerade att kvinnor var tvungna att ha sin makes tillåtelse för att arbeta utanför hemmet (1990) 2. upphävandet av artikel 438 i strafflagen som reducerade straffen för en våldtäktsman om offret var en prostituerad (1990) samt 3. en ny lag som möjliggjorde övervakning av hemmavåld och straffåtgärder mot förövaren (1997) (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:463).

2000-talet och framåt

I 2002-års val listade samtliga partier kvinnliga kandidater och 24 kvinnliga kandidater (4.2 procent) vann platser i parlamentet (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:464). Kvinnorörelserna idag är skiftande: kemalister, kurdiska rättsaktivister, religiösa (islamiska) feminister samt liberala och radikala feminister (Knaus 2007:48). Kvinnorepresentationen i kommunalförvaltningen är betydligt lägre än den nationella representationen. Antalet kvinnliga borgmästare är inte ens 1 procent och i lokala kommunfullmäktige uppgår kvinnorepresentationen strax över 1 procent. Dock är det högre kvinnorepresentation i storstäderna (Lermioğlu Yılmaz 2007:43).

I valet 2007 tog 50 kvinnor plats i parlamentet (9.1 procent) (Bennet 2010:136). I 2011-års val steg antalet kvinnliga parlamentsledamöter till 14.2 procent (Statistics: Women in parliaments). En kvinna, ansvarig för familjepolitik och sociala frågor, kom att ingå i regeringen som utnämndes av premiärminister Recep Tayyip Erdoğan. Både kvinnor från vänster och mitten stödjer i allt större utsträckning religiösa partier och allianser med religiösa partier då dessa anses vara ansvarstagande inom hälsa och sjukvård, matförsörjning och social service. Dessutom uttrycker många ett förakt gentemot kommunism, imperialism och västerländska, sekulära lagar. Många kvinnor använder idag huvudduk (45 procent), detta trots att Atatürk bannlyste huvudduk på allmänna platser, skola och

universitet. Det ska dock nämnas att många kvinnor motsätter sig den islamiska våg som framträder allt tydligare (Bennet 2010: 114-115).

I september 2004 ändrade regeringen 35 artiklar i strafflagstiftningen efter påtryckningar från många kvinnoorganisationer. Dessa har inneburit bland annat att våldtäkt inom äktenskapet har kriminaliserats samt att den straffreduktion som tidigare fanns för hedersbrott strukits. Dessutom tillkom författningstillägg där staten åtar sig att vidta åtgärder för att främja jämställdheten. Detta ska ske genom bland annat en förändrad arbetslagstiftning samt program för att motverka det utbredda våldet i hemmet och främjandet av utbildning för kvinnor (Karlsson 2007).

4.2 Förklaringar till kvinnorepresentationens variation

4.2.1 Strukturer som förklaring?

I detta kapitel diskuteras hur den kvinnliga underrepresentationen i det turkiska parlamentet kan förstås med hjälp av strukturer i samhället. Jag kommer studera tidigare i uppsatsen nämnda strukturvariabler över tid och idag. Därigenom hoppas jag kunna åskådliggöra hur samhällsstrukturer har bidragit till en låg kvinnorepresentation.

Den styrande eliten som under enpartieran initierade rösträtten var ansvariga för den för tiden relativt höga kvinnliga representationen. De utsåg medvetet kvinnor från privilegierade familjebakgrunder till reserverade platser i parlamentet (Arat 1989:60–61; Keskin 1997:1; Arat 1985:358; Turam 2008:479). I övergången till flerpartisystemet år 1950 sjönk kvinnorepresentationen då ingen könskvot fanns (Keskin 1997:2). Till skillnad från många andra västerländska stater där proportionell representation tenderar att underlätta för kvinnor i parlamentet ser man ingen korrelation mellan valsystemets övergång från majoritets- till proportionellt valsystem år 1960 och kvinnorepresentationen i Turkiet (Arat 1989:53,60). Kammarstorlekens variation samt övergång från en- till tvåkammersystem och återgång till enkammersystemet tycks inte kunna förklara kvinnorepresentationens variationer i någon större utsträckning. Det finns ingen signifikant samvariation mellan kvinnlig representation i det turkiska parlamentet och utökandet av antalet platser i folkförsamlingen. Turkiets förhållandevis höga partispärr på 10 procent som tillkom efter militärjuntan 1980, vars syfte är att förhindra att de partier som representerar minoriteter kommer in i parlamentet, kan antas missgynna kvinnor då små partier i Turkiet ofta har högre kvinnorepresentation. Detta kan emellertid kringgås genom att turkiska vallagar tillåter att minst 20 oberoende kandidater tillsammans kan återskapa en partigrupp väl inne i parlamentet. Att ställa upp som oberoende kvinnlig kandidat är emellertid svårt då studier visar att den turkiska väljarkåren, liksom tidigare

globala studier har pekat på, vanligtvis röstar på partier istället för individuella kandidater. Partipolitiken har dock blivit allt mer personstyrd på senare tid, vilket inte minst återspeglar sig i turkisk media (Keskin 1997:3; jfr Kenworthy & Malami 1999: 237).

I Turkiet väljs kandidaterna ut inom partiet. I ett system med proportionell representation är det sedan kandidaternas inbördes rangordning på kandidatlistan som avgör sannolikheten för att de ska få en plats i parlamentet utifrån hur många röster och i förlängningen parlamentsplatser partiet får. Därigenom är kvinnornas chanser till parlamentsplatser i hög grad beroende av statusen inom respektive parti. Frågan är varför så få kvinnor historiskt har varit nominerade och rankade som starka kandidater till platserna inom parlamentet (Arat 1989:60).

En viktig faktor till att så få kandidater är kvinnor kan vara det faktum att kvinnorna har saknat kvalifikationer. Både antalet kvinnor i arbetskraften och antalet kvinnor med universitetsutbildning är positivt korrelerad med antalet kvinnliga platser i parlamentet. I ett samhälle där den typiska parlamentarikern är yrkesutövare och högutbildad har kvinnorna en klar nackdel då de generellt sett varken är lika välutbildade eller yrkesvana som männen. Kvinnorna valda till det turkiska parlamentet är och har av tradition alltid varit väldigt lika sina manliga kollegor vad gäller utbildning och yrkesmässiga kvalifikationer (Arat 1989:60–61).

År 1975 hade ungefär 60 procent av de kvinnliga parlamentarikerna en universitetsexamen, samma år som drygt 50 procent av kvinnorna i Turkiet var analfabeter och där endast 16 procent av akademikerna var kvinnor (Keskin 1997:2;Arat 1989:55). Antalet högutbildade kvinnor har fortsatt vara överrepresenterade i parlamentet jämfört med deras antal i befolkningen (Arat 1985:358).

Strukturvariabler såsom utbildningsnivån har ökat över tid. År 2011 var analfabetismen bland kvinnor 12 procent (jämfört med 3 procent för män) och 72 procent av flickorna går vidare till högre utbildning (motsvarande siffra pojkar är 90 procent) (Svenska Dagbladet 2011). Idag är andelen kvinnor bland jurister, läkare och akademiker 30 procent. Även den kvinnliga förvärvsfrekvensen ökar inom många yrken. Dock går utvecklingen långsamt och år 2011 var endast 28 procent av kvinnorna mellan 20-64 år yrkesverksamma. Motsvarande siffra för kvinnor inom EU var cirka 62 procent (Turkish Weekly 2011).

Turkiet har gått från ett jordbrukssamhälle till en allt mer diversifierad ekonomi med omfattande export och hade en genomsnittlig ekonomisk tillväxt mellan 1923-85 på ungefär 6 procent. Den ekonomiska tillväxten är idag fortsatt stark trots den globala finanskris som drabbat bland annat Europa hårt. Den tidigare relativt höga arbetslösheten i Turkiet, som drabbat fler kvinnor än män, har sjunkit under senare år och 2011 rapporterades den vara ungefär 9.3 procent. En fortsatt stark ekonomisk tillväxt torde gynna den kvinnliga förvärvsfrekvensen och skapa fler arbetstillfällen. Dock är klasskillnaderna stora mellan storstad och landsbygd, där många kvinnor arbetar i familjejordbruk utan ersättning. (Helen Chapin Metz, 1995 & Turkish Weekly 2011).

Varken den ökande andelen kvinnor inom många yrken eller den förbättrade kvinnliga utbildningsnivån tycks emellertid samvariera med kvinnorepresentationen i parlamentet. Dock är de två strukturvariablerna med stor

sannolikhet viktiga villkor för kvinnorepresentationen i parlamentet. Detta innebär ökade andel kvinnliga kandidater, det vill säga kvinnor med viktiga kontakter, politiskt intresserade och politiskt intressanta genom sina yrken men också med finansiella medel. Det krävs en avgift för att få ställa upp som kandidat i ett parti i Turkiet. Kvinnorna har rabatt inom de flesta partierna men det tillkommer sedan många extra kostnader, bland annat till kampanjmaterial, utöver ansökningsavgiften. De höga kostnaderna hindrar i många fall kvinnliga kandidater från att ställa upp i lokala och nationella val (Todays Zaman).

Studerar man partianknytning kommer något fler kvinnor från socialdemokratiska RPP än det mer konservativa DP, på 60-talet ersatt av JP, både i parlamentet och på kommunalnivå. Om man bortser från kvinnor valda till parlamentet under enpartieran med RPP är skillnaden i partitillhörighet emellertid inte signifikant (Arat 1989: 58, 60–61). De religiösa partierna har generellt varit betydligt senare med att släppa in kvinnliga kandidater på arenan (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:464). Det parti som idag har flest kvinnor på valbar plats är det kurdiska partiet BDP, trots den gängse uppfattningen att det är hos just kurderna de patriarkala traditionerna i Turkiet är som mest framträdande (Svenska Dagbladet 2011).

Trots ett tidigt införande av kvinnlig rösträtt och därigenom lång tid att skapa de attitydförändringar som krävs för att påverka kvinnors politiska deltagande och partiernas beredvillighet att placera kvinnor på valbar plats inför valen, har den kvinnliga representationen i parlamentet under 1900-talet varit på en låg nivå (Wide 2006:70,183; Kenworthy & Malami 1999:237-38). Detta skulle kunna förklaras genom att de tidiga jämställdhetsreformerna under 1930-talet var mer eller mindre symboliska och infördes ovanifrån av en maktelit utan påtryckningar underifrån. Tankar om jämställdhet har inte fått genomslag förrän under 1980-talet och politiken har länge setts som en exklusiv manlig arena. Negativa attityder mot kvinnligt politiskt deltagande och en traditionell kvinnosyn råder fortfarande på många håll i landet. Än idag är det mannen som bestämmer i hemmet, något som understöddes i lagen tills civilrätten ändrades år 2002. Flera studier visar att många kvinnor under lång tid har röstat och än idag röstar som sin make har bestämt, vilket innebär att många kvinnor inte är aktiva ens som väljare (Lermioğlu Yılmaz 2007:44).

Det sociala trygghetsnätet är undermåligt: avsaknaden av offentlig barnomsorg och äldreomsorg är påfallande. Bristfällig social service gör således att kvinnor har små möjligheter att delta på arbetsmarknaden och i politiken. Endast 16 procent av barnen går i förskola, varav majoriteten är privata (rapport UD).

Trots att Turkiet enligt 1923 års konstitution är en sekulär stat och inte tillämpar sharialagar bidrar religionen och framförallt gamla traditioner till en konservativ familjesyn. Avskaffandet av de islamiska institutionerna under 1930-talet gjorde dock att en källa som legitimerade ett patriarkalt samhälle delvis försvann (Arat 1989:29). På den fattiga landsbygden i framförallt de östra och sydöstra delarna av landet förekommer fortfarande hedersrelaterade brott, polygami och tvångsäktenskap, trots lagförbud. Här är religiositeten markant högre än i storstäderna och de traditionella könsrollerna är djupt rotade. Bland kvinnorna är arbetslösheten hög, läskunnigheten betydligt lägre än i övriga landet och våld mot kvinnor vanligt förekommande. Regeringen bedriver emellertid flera

projekt med ekonomiskt stöd från EU och FN för att förbättra kvinnornas situation genom bland annat utbildning (Women in Statistics 2010, Turkish Statistical Institute; UD rapport).

Turkiets historia av auktoritärt styre i flera perioder måste anses vara en faktor som har påverkat kvinnors politiska deltagande negativt. Inskränkningar i yttrandefriheten, parti- och föreningsfrihet samt militärens många rättsliga ingripanden angående bevarandet av statens sekulära karaktär och ”förolämpning mot turkiskhet” (artikel 301) har många gånger marginaliserat och stoppat kvinnoorganisationernas handlanden utanför staten. Debattklimatet har emellertid förbättrats på senare tid, antalet registrerade föreningar har ökat kraftigt på grund av revideringar i lagen och bredden av åsikter inom media är idag stor. Det faktum att 24 kurdiska politiker tog plats i valet 2007, efter 13 års frånvaro från den officiella turkiska politiken för radikala kurder, vittnar om en större tolerans inom det turkiska parlamentet och ökade demokratiska intentioner (SVT).

Det har under lång tid varit få kvinnor på lokal och regionalnivå som ju är en viktig språngbräda in i parlamentet (mellan en och två procent år 2007). Generellt har kvinnorepresentationen på lokalnivå i de tre storstäderna Ankara, Istanbul och Izmir dock varit högre än i parlamentet (drygt 15 procent i Ankara år 2004) men det tycks inte finnas en uppåtgående trend (Alkan 2008:33; Arat 1989:53–54; Alkan 2008:62).

4.2.2 Aktörer som förklaring?

I föreliggande kapitel studeras hur turkiska partier och kvinnorörelser har påverkat den kvinnliga representationen i parlamentet. Jag kommer studera tidigare i uppsatsen nämnda strategiska dimensioner för kvinnorörelsen samt partiernas syn på kvinnliga väljare och kandidater. Därigenom hoppas jag kunna åskådliggöra hur aktörerna har bidragit till en låg kvinnorepresentationen i parlamentet.

Regeringen har historiskt varit en viktig aktör för utvecklingen av kvinnorepresentationen i Turkiet. Kvinnorna användes av grundarna av Turkiet som en symbol för nationalistisk modernitet och sekularisering (Graham- Brown 2001: 24-26). De ”ovanifrån initiativ” som togs på 1930-talet har de facto varit avgörande för kvinnornas tidiga inträde i politiken. Samtidigt tillät inte staten några självständiga handlanden, något som har marginaliserat kvinnors egna initiativ (Graham- Brown 2001:24–26). Det är först under 1980-talet som kvinnlig representation och jämställdhet började diskuteras offentligt och fick genomslag i attityder i samhället. Kvinnorepresentationen i kommunfullmäktige - som legat utanför regeringens kampanjer och övervakning – har under lång tid varit mycket låg (Alkan 2009:31).

Symboliken och de reserverade platser avsedda för kvinnor försvann vid införandet av flerpartisystemet och kvinnorepresentationen i parlamentet sjönk då drastiskt. De *partier* som nu kom att figurera på den politiska arenan var helt klart röstsökande. I ett patriarkalt samhälle utan en organiserad kvinnorörelse och en frånvarande jämställdhetsdebatt sågs kvinnor under lång tid enbart som väljare. Fram till 1980 förde kvinnor en ganska undanskymd roll på partiernas valsedlar.

De placerades på så kallade prydnadsplatser, det vill säga efter sista valbara plats, något som antyder ett röstsökande beteende.

Först efter militärkuppen år 1980 bildades självständiga *kvinnorganisationer* som syntes allt mer i samhället. Under 1990-talet började dessa bilda föreningar och stiftelser och det skedde en form av institutionalisering där de lämnade sin tidigare gräsrotskaraktär. Gräsrotsrörelser övergick till partipolitiskt arbete i kvinnoförbunden på 1990-talet. Det var också nu som kvinnorganisationerna började samarbeta och förhandla med den lokala styrelsen i Ankara, Istanbul och Izmir (De tre största städerna). Här är idag 55 procent av alla kvinnorganisationer belägna och städerna har idag avsevärt högre kvinnorepresentation på kommunalnivå än övriga landet. Det var också först under 90-talet som man kom att uppmärksamma vikten av kvinnlig representation i parlamentet och föra upp frågan på dagordningen (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:463).

Partierna har nästan uteslutande varit intresserade av kvinnor som väljare medan en jämnare könsfördelning i partiledningen inte har varit en faktor som haft betydelse i konkurrensen om väljarna. Det var inte förrän vid 1999 års val som religiösa och nationalistiska högerpartier hade kvinnliga fullmäktige. I valet 2002 listade alla partier kvinnliga kandidater (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:464). Idag har enbart två vänsterpartier och ett pro-kurdiskt vänsterparti en könskvot inskriven i stadgan men alltfler partier inför nu rekommendationer om en könskvot, något som dock sällan återspeglas i kandidatlistan. Det styrande regeringspartiet AKP har en kvot på 30 procent på lokalnivå men har enligt uppgift inte några intentioner på att införa kvotering på nationell nivå (Karlsson 2007). Kanske kan man dock tala om en begynnande ”smittoeffekt” i takt med en ökad jämställdhetsdebatt och medvetenhet hos partierna (Lermioğlu Yılmaz 2007:40; Alkan 2009:39). Kanske har kvinnorepresentationen kommit att bli policy sökande i de partier som faktiskt har en inskriven könskvot i stadgan.

Den patriarkala strukturen återspeglar sig i flera av de politiska partierna. Männens *väljs* och kvinnorna gör dem *valda*. Kvinnliga partimedlemmar förväntas mobilisera kvinnor som väljare till förmån för de manliga kandidaterna. De turkiska partiernas kvinnoförbund spelar en tillbakadragen roll och är inte de viktiga påtryckarna *inom* partiet de skulle kunna vara. De många kvinnor som är aktiva i de politiska kvinnorganisationerna (800 000 i AKP) ses främst som valarbetare och genomför hembesök, reklamkampanjer och andra aktiviteter som betraktas som mer passande för kvinnor enligt patriarkala normer, speciellt i de islamiska partierna (som började med RP) där en konservativ familjesyn råder och makthierarkin inte ifrågasätts i samma utsträckning. De arbetar hårt med samhällsförankrad information innan val och får sällan vara med i beslutsprocessen (Alkan 2009:37–38; Karlsson 2007).

I många partier kan inte kvinnoförbunden välja sin egen styrelse och de anslås ingen budget som de kan använda utan tillåtelse från partistyrelsen, något som vittnar om att kvinnoförbunden har en förhållandevis svag maktbas. Kvinnogrupperna som anslutit sig till partiet har varit tvungna att anpassa sin profil efter partiets. Dessa driver sina frågor genom dem och har inte mycket makt inom partiet, utan utgör en slags intressegrupp som ställer krav på partiet och där de underordnas den större gruppen. De flesta kvinnoförbund fungerar efter 1980

som välgörenhetsorganisationer (Se Lermioğlu Yılmaz 2007:44; Keskin 1997; Arat 1989; Turam 2008) Exempel på detta är den kvinnoförening kopplad till Motherland Party som är begränsad till frivilliga aktiviteter som kretsar kring familjelivet. I några partibyggnader i anatoliska städer finns det inga toaletter för kvinnor. Designen är avpassad för män (Lermioğlu Yılmaz 2007:43–44).

Kvinnorörelsen genomgick en snabb transformation i perioden som följde militärkuppen 1980, något som skulle kunna liknas vid ”andra vågens kvinnorörelse” som i slutet av 1960-talet uppstod i Europa. Härefter uppkom en kvinnorörelse som för första gången kallade sig för feminister (Ozcurumez & Sayan Cengiz 2010:20–24; Arat 1985:241). Kvinnorörelserna efter 1980 har i stor utsträckning varit autonoma och organiserade i opposition mot staten, de har distanserat sig från politiska institutioner, arbetat i decentraliserade organisationer i syfte att öppna upp ett auktoritärt samhälle och etablera feministiska institutioner (Arat 1994:247; Ozcurumez, Sayan Cengiz 2010: 28). På 80-talet var kvinnoorganisationen organiserade i små grupper som samarbetade och framförde sina åsikter i kollektiva kampanjer. De sökte från början inte makt hos partierna (Arat 1994:242). Först på 1990-talet blev kvinnlig representation i parlamentet intressant för kvinnorörelsen, nu vände även FN och EU blickarna mot det turkiska parlamentet (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:463–464). I valet 1991 såg partierna kvinnorna som väljare som kunde utöva sina demokratiska rättigheter att rösta oberoende av män (Arat 1994:246).

Dagens kvinnorörelse är djupt splittrad mellan religiösa kvinnor och sekulära grupper, speciellt kemalisterna som förespråkar en slags statlig feminism (Knaus 2002:48). Huvudduken som Atatürk bannlyste från universitet och som blev tillåtet 2008, då det pro-islamiska regeringspartiet AKP röstade igenom ett lagförslag på universiteten, är en infekterad fråga. Kemalist feministerna är aktiva i organisationer och föreningar och har tagit aktivt avstånd från den ökade islamisering som skett under 2000-talet. Den socio- ekonomiska klyftan och skillnader i utbildning mellan de två grupperna har blivit allt djupare under de senaste decenniernas demokratiseringsprocess och har kommit att splittra dem ännu mer. Dessa splittringar försvårar samarbete och hotar att underminera de tidigare framgångar som uppnåtts inom den turkiska kvinnorörelsen. (Turam 2008: 480-492).

Det finns idag 211 associationer för kvinnor men många saknar ekonomiska resurser. Generellt sett är deras främsta mål att integrera kvinnor i det sociala, ekonomiska och politiska livet. KA-DER stödd av över 100 NGO:s, som etablerades år 1997, är en autonom förening och har möjlighet att påverka utifrån och sätta press på partierna. Samtidigt har de siktat inställt på samarbete med partierna och har därigenom varit framgångsrika i sitt arbete att stötta kvinnliga kandidater i nationell politik med utbildningsassistans och finansiering (Keskin 1997:3; Lermioğlu Yılmaz 2007:34).

De två omfattande lagreformer i Turkiet som skett på senare år har varit efterfrågade av feministiska grupper. Trots att antalet kvinnliga parlamentariker är få är detta exempel på att de kan forma koalitioner. Partidisciplin och ideologiska splittringar gjorde dock att det blev ett ganska begränsat samarbete, varför resultatet inte kan förklaras genom inomparlamentarisk dynamik. Målet visar snarare på en konstellation av kritiska handlingar av kritiska aktörer.

Kvinnorörelsen var här en aktivt påtryckande grupp som användes för att motivera representanterna i parlamentet. I parlamentet agerade en liten minoritetsgrupp av kvinnor tillsammans. När det gällde civilrätten kunde de mobilisera strategiskt viktiga manliga kollegor bakom reformen. Bakom reformen i strafflagen var kravet och trycket från *internationella organisationer* viktigare (Güneş Ayata & Tütüncü 2008:464).

De kvinnor som valdes in har av tradition inte varit feminister eller aktiva i kvinnoorganisationer. Man tillsatte en kvinnlig minister ansvarig för kvinnofrågor men både ministern och ministeriet kritiserades för att ha ignorerat feministisk aktivitet varför länkarna mellan kvinnoorganisationerna och partipolitiken inte varit starka. Kvinnoorganisationerna har således arbetat i opposition (Turam 2008:480).

5 Avslutning och diskussion

I denna uppsats har jag studerat kvinnorepresentationen i Turkiet genom användandet av ett aktörs- och strukturperspektiv som här har fått utgöra mitt teoretiska ramverk. Ramverket är utvecklat i väst och jag har sedan kommit att applicera det i en kontext som det inte har blivit tillämpat i tidigare. I detta avsnitt ska jag förutom att dra slutsatser om kvinnorepresentationens utveckling i Turkiet också återkoppla till uppsatsens teori och diskurs.

De utbildningsreformer som utfördes under 1920- och 30-talet var en del av nationsbyggandet snarare än en genuin feministisk åtgärd. Deras synliga positioner har hjälpt att forma en falsk bild av genuin jämställdhet i samhället i stort då de turkiska kvinnorna i realiteten har haft en högst begränsad emancipation. Valsystemets utformning tycks inte vara problemet i Turkiets fall utan snarare den politiska kulturen och partiernas ovilja att nominera kvinnor. Partierna fungerar som grindvakter som i hög grad stänger ute kvinnliga kandidater. Det finns ett problem på både mikro och makronivå som i stor omfattning förhindrar att kvinnorna går från den privata till den offentliga sfären. Kvinnor är klart underrepresenterade inom såväl politiken som arbetslivet. Avsaknaden av ett fungerande välfärdssamhälle som skapar arbetsmöjligheter och underlättar många kvinnors vardag samt en kultur som inte är sekulariserad torde vara bidragande faktorer. Normen i samhället måste förändras som säger att kvinnor kan och bör vara politiskt aktiva precis som män. Kvinnor i politiken har hittills inte varit en prioriterad fråga för väljarna i landet.

Regeringens tidiga initiativ har varit viktiga men de har också marginaliserat kvinnornas egna initiativ. Initiativen var före sin tid genom att de utfördes av en elit med värderingar som inte återspeglades hos befolkningen. Regeringen på senare tid har inte utövat påtryckningar eller verkat för ökad kvinnorepresentation. Första vågens kvinnorörelse som kämpade för rösträtt uteblev då staten implementerade de nödvändiga lagarna. När sedan kvinnorörelsen uppkom kämpade de utanför politiken och har än så länge inte lyckats förändra strukturer inom partierna även om de lyckats påverka lagen och regeringen. De har påverkat partipolitiken externt men det saknas påtryckningar internt inom partierna, från kvinnoförbunden. Kvinnoförbunden etablerades efter 1980-talet och har därigenom haft relativt kort tid på sig att verka. Det faktum att man aldrig haft en rösträttsrörelse har gjort att det av tradition inte har behövts en kvinnorörelse förrän långt senare. Kvinnorörelsen har varit viktig för att förbättra kvinnornas villkor och har på senare år påverkat politikens innehåll. Däremot har fokus inte legat på nivån av kvinnorepresentationen – något som KA-DER nu försöker ändra. Organisationens omfattande kampanjer och möjligheter att ge ekonomiska bidrag till kvinnliga kandidater har definitivt varit avgörande för den ökade kvinnliga parlamentariska representationen i de senaste valen. Kvinnoförbunden har inte varit så viktiga som de partipolitiskt oberoende

organisationerna. Ett framtida EU-inträde skulle kunna höja den kvinnliga representationen i parlamentet och fungera som en extern aktör som trycker på utifrån.

Väljarna måste tycka att kvinnorepresentationen är viktig och detta måste sedan delvis påverka deras val av parti. Det tar förmodligen lång tid innan kvinnorepresentationen integreras i partiideologin. Kanske är det först på senare år som kvinnor accepterats som politiker och vill engagera sig politiskt. Kvinnorörelsen har av tradition inte varit politiskt integrerad. Engagemanget har istället skett utanför den traditionella politiken. I vissa partier har nomineringen av kvinnor skett ur röstmaximerande syfte och det är få partier som har ideologistategiska motiv. Det är viktigt att lyfta fram demokrati och rättviseskäl och inte enbart se kvinnor som en resurs i politiken. Det kurdiska partiet BDP har inget kvinnoförbund och kan sägas vara ett feministiskt parti. Det är bättre att satsa på en karriär inom huvudorganisationen i partiet - moderorganisationen - då det uppenbarligen finns begränsade möjligheter i kvinnoförbunden

Uppsatsen visar att kvinnorepresentationen är ömsesidigt beroende av både strukturer och aktörer. Kvinnorepresentationens ökning kan inte ses som en automatisk process som sköter sig själv efter rösträttsinförandet; det krävs medvetna aktörer som påverkar utvecklingen. Dessa förhåller sig sedan till spelreglerna - institutionerna, som jag valt att benämna politiska strukturer. Ogynnsamma socioekonomiska och kulturella strukturer påverkar också utvecklingen men kan motverkas av gynnsamma politiska strukturer och aktörer.

Turkiet aspirerar på att bli sedd som en liberal demokrati och anses många gånger vara den enda moderna, demokratiska islamiska staten. I och med senare års reformer och den ökade insikten om betydelsen av kvinnlig politisk representation kan Turkiet sägas ha påbörjat sin väg mot ett postpatriarkalt samhälle. Fortfarande måste dock kvinnornas makt stärkas och resan dit är fortfarande lång.

6 Referenser

- Arat, Yeşim, 1989. *The patriarchal paradox*. Toronto: Associated University Presses.
- Arat Yeşim, 1994. "Toward a Democratic Society: The Women's Movement in Turkey in the 1980s", *Women's Studies Int. Forum*, vol. 17 No 2 s. 241-248.
- Arat, Yeşim, 2001. "Gender and Citizenship in Turkey" i Suad Joseph (red), *"Gender and Citizenship in the Middle East"*. Syracuse, New York: Syracuse University Press, s. 275-286.
- Ayten, Alkan 2008. "Gendered Structures of Local Politics in Turkey", *Digest of Middle East Studies*, vol. 18 No 1 s. 31-63.
- Beckwith, Karen, 2007. "Women's movement and the state", *International Feminist Journal of Politics*, vol. 9 No 3 s. 312-338.
- Bennet, Clinton, 2010. *Muslim Women of Power- Gender, Politics and Culture in Islam*. New York: Continuum.
- Berger, Peter, L., 1969. *Invitation till sociologi*. Stockholm: Rabén och Sjögren.
- Berna, Turam, 2008, "Turkish Women Divided by Politics", *International Feminist Journal of Politics*, vol. 10 No 4 s. 475-494.
- Burcak Keskin, 1997. "Political participation patterns of Turkish women", *Middle East Review of International Affairs (MERIA) Journal*, vol. 1 No 4 s. 1-5.
- Caul, Micki, 1999 "Women's representation in Parliament. The Role of Political Parties", *Party politics*, vol. 5 No. 1 s.79-98.
- Chapin Metz, Helen, 1995. *Turkey: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://countrystudies.us/turkey/53.htm>. Hämtdatum: 2012-03-18.
- Douglas Brommesson & Gissur Ó Erlingsson, 2010, "Partier i förändring?" *Statsvetenskaplig tidskrift* vol. 112 No 2 s. 131-143.
- Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, 2006. *Uppsatshandbok- Hur du lyckas med din uppsats*, Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik.

Graham- Brown, Sarah, 2001, "Womens Activism in the Middle East: A Historical Perspective" i Suad Joseph & Susan Slyomovics (red), *Women and Power in the Middle East*, Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania, s.23-34.

Güneş Ayata, Ayşe & Tütüncü, Fatma. 2008. "Critical Acts without a Critical Mass: The Substantive Representation of Women in the Turkish Parliament", *Parliamentary Affairs*, vol. 61 No. 3 s. 461-475

Hammargren, Bitte, 2011. "Turkiska kvinnor hoppas på val". *Svenska Dagbladet* 2011-06-12.

Johnson, Björn. 2001. "Aktörer, strukturer och sociala konstruktioner" *Statsvetenskaplig tidskrift* vol. 104 No. 2 s. 97-114

Karlsson, Ingmar. 2007. Kvinnorna vinnare. *Fokus* No. 24 [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.fokus.se/2007/06/kvinnorna-vinnare/>. Hämtdatum 2012-03-18.

Kenworthy, Lane & Malami, Melissa, 1999. "Gender Inequality in Political Representation: A worldwide comparative analysis", *Social Forces*, vol. 78 No. 1 s. 235–269.

Kittilson, Miki Caul, 2007. "*Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties*", Center for the Study of Democracy, UC Irvine.

Knaus, Katharina, 2007. "Turkish Women: A Century of Change" *Turkish Policy Quarterly*, vol. 6 No. 5 s. 47-59.

Lermioğlu Yılmaz, Selen, 2007. "From Men's Democracy Towards a Real Democracy" *Turkish Policy Quarterly*, vol. 6 No. 5 s. 33- 45.

Lundquist, Lennart. "Aktörer och strukturer" 1984:1–22 *Statsvetenskaplig Tidskrift*, vol. 87 No. 1 s.1-21.

Oakes, Ann & Almqvist, Elisabeth, 1993 "Women in National Legislatures: A Cross-National Test of Macrostructural Gender Theories", *Population Research and Policy Review*, vol.32 No. 1 s.71–81.

Ozcurumez, Saime & Feyda Sayan Cengiz, 2011, "On resilience and response beyond value change: Transformation of women's movement in post-1980 Turkey", *Women's Studies International Forum* vol. 34 No. 1 s. 20-30.

Paxton, Pamela, 1997. "Women in National Legislatures: A Cross- National Analysis", *Social Science Research*, vol. 26 No. 4 s. 442-464.

Paxton, Pamela 2003, "Women's political representation: The Importance of Ideology" *Social Forces*, vol. 82 No. 1 s. 87-114.

Regeringskansliet: *UD:s rapport om mänskliga rättigheter i Turkiet 2007*.

[Elektronisk] Tillgänglig:

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:jyxTNYjf6FsJ:www.humanrights.gov.se/dynamaster/file_archive/080325/04c415a5e42846ad4282af1f561c9633/Turkiet.pdf+turkiska%2Bkvinnor%2Bparlamentet&hl=sv&gl=se&pid=bl&srcid=ADGEESga39lapoSy, Hämtdatum: 2012-02-19.

Rothstein, Bo, 1988. "Aktör-Strukturansatsen: Ett metodiskt dilemma." *Statsvetenskaplig tidskrift* vol. 91 No. 1 s. 27- 40

Statistics: Women in national parliaments: [Elektronisk] Tillgänglig:

<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>. Hämtdatum: 2012-02-13.

Svenska Dagbladet 2005. *Turkiet var första muslimska landet med kvinnlig rösträtt*, 8 maj. [Elektronisk] Tillgänglig:

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/turkiet-var-forsta-muslimska-landet-med-kvinnlig-rostratt_422467.svd. Hämtdatum 2012-03-18.

SVT: *Fler kvinnor i turkiska parlamentet*. [Elektronisk]

Tillgänglig: http://svt.se/2.22584/1.873091/fluor_kvinnor_i_turkiska_parlamentet. Hämtdatum: 2012-02-13

The journal of Turkish Weekly 2011: *EU's Statistics Authority Says Turkey's Employment Rate Low, Working Hours Long Compared to Union*, [Elektronisk]

Tillgänglig: <http://www.turkishweekly.net/news/117824/eu-39-s-statistics-authority-says-turkey-39-s-employment-rate-low-working-hours-long-compared-to-union.html>). Hämtdatum: 2012-02-13.

Today's Zaman: *Women face major obstacles in local politics*. [Elektronisk]

Tillgänglig:

http://www.todayzaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=161846. Hämtdatum: 2012-02-13.

Wide, Jessika, 2006. *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv – nationell och lokal nivå*, Statsvetenskapliga institutionen: Umeå universitet.

7 Bilaga

Figur 1. Kvinnliga parlamentariker i Turkiet 1935-2011

År	Totalt antal parlamentariker	Totala antalet kvinnliga parlamentariker	% Kvinnliga parlamentariker
1935-1939	395	18	4.6
1939-1943	400	15	3.8
1943-1946	435	16	3.7
1946-1950	455	9	1.9
1950-1954	487	3	0.6
1954-1957	535	4	0.7
1957-1960	610	7	1.1
1961-1965	450	3	0.7
1965-1969	450	8	1.8
1969-1973	450	5	1.1
1973-1977	450	6	1.3
1977-1980	450	4	0.9
1983-1987	399	12	3.0
1987-1991	449	6	1.3
1991- 1995	450	8	1.8
1995-1999	550	11	2.0
1999-2002	550	22	4.0
2002-2007	550	23	4.2
2007-2011	550	50	9.1
2011-	550	78	14.2

Källa:

UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women: State Party Report, Turkey [Elektronisk]
Tillgänglig: <http://www.unhcr.org/refworld/country,,CEDAW,,TUR,,3ae6ae1a4,0.html>. Hämtdatum: 2012-03-19

Statistics: Women in national parliaments: [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>. Hämtdatum: 2012-02-13.